

לקחה טובה

פרשת דברים התשס"ט

יצא לאור ע"י רשת מוסדות "טוב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

8:02	הדלקת נרות שבת ימי יורק
9:32	מוצאי שבת
8:48	סזק"ש מג"א
9:24	סזק"ש גר"א
1:03	חצות

פנינים לפרשה

"אלה הדברים אשר דבר משה... בין פארן ובין תפל ולבן וגו'" (א, א)

רש"י מבאר שכל המקומות המנויים כאן הם מקומות שהקעיסו בהם בני"י את ה' והזכירם ברמז מפני כבודם של ישראל. "פארן" רומז על חטא המרגלים שהיה במדבר פארן. "תפל ולבן" רומז על כך שבני"י תפלו על המן שהוא לבן. ולכאורה קשה שאליבא דפירוש רש"י אין מקום למילה "בין" שהרי לא מדובר במקומות ממש. וכן קשה מדוע לא הוזכר עוון מי מריבה. ויש לומר שמשה היה ירא להוכיחם על חטא מי מריבה שהרי גם הוא חטא וחשש שמא התוכחה לא תשמע שיאמרו לו ישראל "טול קורה מבין עיניך" ולכן נתן להם רמז בתוך רמז על חטא זה וזהו שכתוב "בין פארן ובין תפל" וכוונתו לחטא מי מריבה שהיה "בין" חטא המרגלים הרמזו במילה "פארן", לבין חטא המן רמזו במילים "תפל לבן". (כלי יקר)

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (א, יב)

השוני בין טורח, משא וריב רוצה לרמז על שלושת תפקידיו של משה בהנהגת העם. האחד – "טרחכם" דהיינו ההודיע לבני ישראל את כל חוקי האלוקים, פרושם ובאורם, דבר המהווה טורח גדול כפי שמוכח מדברי יתרו למשה. השני – "ומשאכם" דהיינו להתפלל בעד עם ישראל, תפקיד המונח במילה "משא" וכפי שנאמר: "ונשאת תפילה". והשלישי – "וריבכם" דהיינו לדון דיני משפט, וריבות בין איש לאיש. (רמב"ן)

"ה' אלוקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב" (א, י)

בכמה מקומות נמשלו בני"י לכוכבים, ובכמה מקומות נמשלו לחול הים. ויש צורך להסביר מדוע כאן המשיל משה את בני"י לכוכבים ולא לחול הים. ויש להסביר: החול מטבעו נמצא במצב שבו כל גרגיר מלוכד עם משנהו, ומשא"כ הכוכבים נמצאים בריחוק מקום אחד מהשני וכל אחד מהם מהוה עולם בפני עצמו. ציבור שהוא מאוחד ניתן להנהיגו ציבור מפורד קשה מאד להנהיגו בדרך אחת. וזהו הבאור בדברי משה: "לא אוכל לבדי שאת אתכם" היות "והנכם היום ככוכבי השמים" דהיינו מפולגים ומפורדים אחד מהשני.

(אפיקי יהודה)

"ותקרבו אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ" (א, כב)

רש"י כותב ותקרבו אלי כלכם – בערבוביה, ילדים דוחפים את הזקנים וזקנים את הראשים, ואילו במתן תורה דכתיב ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם וכו' – אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפנייהם וכו'. ולכאורה קשה למה מזכיר כאן רש"י את הקריבה שהיתה במתן תורה שהיתה הוגנת הרי כאן עוסקים אנו בתוכחה. ובאור הדבר: שמשה התכוון להוכיח את בני ישראל אף על הקריבה שהיתה במתן תורה. מתוך אותה קריבה שהיתה בערבוביה בפרשת המרגלים הוכח שאף הקריבה שהיתה לכאורה הוגנת בשעת מתן תורה – לא היתה לשם שמים. משה נתכוון להראות להם ששורש כל מעשיהם הוא חיפוש אחר תאוות העוה"ז, ועל כן כשבאו למתן תורה "ילדים מכבדים את הזקנים" שילכו הזקנים, שתשש כבר יצרם, ומשא"כ כשמדובר על ירושת הארץ, ירש גשמי, ארץ אשר לא תחסר כל בה, "ילדים דוחפים את הזקנים".

ועד היום שורר מצב זה: בעסק התורה כל אחד מכבד את חברו ולפעמים הכיבוד הוא על מנת להקל מעליו עול תורה וליתנו על כתפי חברו. ומשא"כ כשבאים לעסק של ממון – גלה כבוד מישראל, אין חכמה ואין תבונה אלא כל דאלים גבר.

"וחצרת ודי זהב" (א, א)

"וחצרות" – במחלוקתו של קורח. ודי זהב – הוכיחו על העגל" (רש"י). וקשה דהרי מעשה העגל היה קודם למחלוקת קורח, ולמה הקדים משה בתוכחתו את מחלוקת קורח לפני מעשה העגל? ויש לפרש עפ"י המדרש (הובא ברש"י פרשת יתרו) שאמר משה לקב"ה שלא יעניש את ישראל על חטא העגל כי "אנכי" ו"לא יהיה לך" נאמרו בלשון יחיד ולי ציוית ולא להם, וזוהו היה מלמד עליהם זכות. והנה במחלוקת קורח אמרו קורח ועדתו כולנו שמענו מפי הגבורה "אנכי" ו"לא יהיה" וכוונתם היתה דמחמת שנאמרו בלשון יחיד א"כ כל אחד ואחד מהם חשוב בעיני הקב"ה כמשה. ומעתה מובן הענין: "וחצרות" – כלומר מכת חטא קורח ועדתו שטענו שגם הם חשובים וכנ"ל, נתעורר "ודי זהב" – חטא העגל דשוב אין ללמד עליהם את הזכות הנ"ל שלימד עליהם משה. (חנוכת התורה)

"ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים" (א, א)

ופרש"י שברכה זו משל משה היא. ונראה לבאר: דהנה כשחטאו ישראל בעגל א"ל הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול" (שמות לב) וגם בחטא המרגלים כשגבר חרון אף ה' א"ל הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול" (במדבר יד). והנה כבר אמרו חז"ל "מרובה מידה טובה ממידת פורענות חמש מאות פעמים" ולפי"ז כל הבטחה טובה שניתנה למשה אחרי הפורענות שנגזר על ישראל היתה מרובה חמש מאות מהפורענות עצמה. ובי הבטחות הם אלף וזה היה שייך למשה שאמר להם "יסף עליכם ככם אלף פעמים" ופרש"י שזה היה שייך למשה והוא נתנה לישראל.

"ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה" (ב, ט)

הנה כאן אצל מואב הצווי היה למשה: "ויאמר ה' אלי". ולעיל אצל עשו הצווי היה לעם: "ואת העם צו לאמר אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו וגו' אל תתגרו בם" (פסוק ד') והדבר טעון באור, ויש לבאר והנה אמרו חז"ל (ב"ב קכ"ג) "אין זרעו של עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל" ולכן לגבי עשו אין צורך לצוות למשה שלא יתגר בם שכן הוא היה מזרעה של לאה ופשיטא שלא יתגר בם, ורק את העם שבהם יש את יוסף ובנימין, שמזרעה של רחל היה צריך לצוות שלא יתגרו בבני עשו. ומשא"כ במואב – שייך לצוות גם את משה, דבמואב אין את הכלל הזה. (משך חכמה)

"ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו וגו' מלחמה ויאמר ה' אל תירא אתו" (ג, א)

וברש"י: "אל תירא אתו – מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם שנאמר ויבא הפליט והוא עוג". וברש"י פרשת לך לך: "ויבא הפליט – זה עוג... ומתכוון שיהרג אברהם וישא את שרה. ומעתה, צא ולמד ק"ו ומה עוג שכל כוונתו היתה לישא את שרה מ"מ משה רבינו וכל כלל ישראל חוששים מזכות זו, מה גדול תוקף כח זכות מעשה שנעשה ע"י בן ישראל ללא פניות כלשהו. (הגרי"ז מסלנט)

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב"

ספר זה נקרא משנה תורה, יבאר בו משה רבינו, לדור הנכנס לארץ, רוב מצות התורה הצריכות לישראל. ולא יזכיר בו דבר בתורת הכהנים, ולא במעשה הקרבנות, ולא בטרת הכהנים ובמעשיהם, שכבר ביאר אותם להם, והכהנים זריזים הם ולא יצטרכו לאזהרה נוספת, אבל בישראל יחזיר המצות הנוהגות בהם, להזהירם פעם נוספת (רמב"ן)

ולפי דברי המדבר (במדבר רבה ג, ז) כי שבט לוי לא מתו במדבר, כי לא נענשו בעונש המרגלים, כי לא היו בחטא המרגלים, כמו שהדגיש רש"י (דברים א, כג) "שנים עשר אנשים איש אחד לשבט" – 'מגיד שלא הי' שבט לוי עמהם'. לכן לשבט לוי לא הוצרך לחזור על המצות שלהם משום שעדיין חיים ועומדים אלה שהוזתו מכבר, אבל בישראל אשר דור המדבר מת, הוצרך משה רבינו לחזור על המצוות לדור החדש הנכנס לארץ. (רבי שלום מרדכי הכהן שברדן – תכלת מרדכי)

אמר הקב"ה: ראה לשונה של תורה מה חביבה, שמרפאה את הלשון, מניין... (דברים רבה א, א) רוצה לומר אמר מה לנו ללמוד ממקום אחר ללמוד ממקומו, הרי משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו (שמות ד, י) "לא איש דברים אנוכיי", כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין? ממה שקרינן בעניין "אלה הדברים אשר דיבר משה"?

ונראה לי על פי הידוע שנפש ישראל איוותה טוב, כלומר שבסתרה של הנשמה רשומה כל התורה כולה, כמו שכתוב (ירמיה לא, לב) "כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נאום ד', נתתי את תורתך בקרבם ועל ליבם אכתובנה", וכן מלמדים את התינוק בימי עיבורו את כל התורה כולה (נידה ל:), והיינו שכל התאוות הנפשיות המושרשות בנשיות הן כולן תאוות שיכולות הן להשתמש לדברים שבקדושה, והן בשורשן רצוניות לעבודת ד', אלא שבא מלאך הטבע וסוטר על פיו ושוכחו, ועושה את הכל בעולם הזה כל עוד שלא נכנסו בו ידיעות התורה בהיפך, מפני שהלשון, כלומר הביטוי וההבנה בעניני הרצון הטבעי הנפשי נעלם ממנו, והרי זה דומה כאילו יש לו כח הדיבור אלא שהלשון הוא חולה ואינו יכול לדבר, או שהוא מהפך ומבלבל את דבריו על ידי חולי, ולפיכך כשנכנסים דברי תורה לתוך פיו, אזי הלשון מתרפא, ויודע איך לבטא את הרצון הפנימי שבנפש כהוגן.

ודבר זה למדין ממש שמקודם אמר "לא איש דברים אנוכיי", כי ידע שדברי נבואותיו לא ימצא שומע בבית פרעה או אפילו בישראל מפני חולי הלשון, אבל אחר כך נתרפא הלשון ומתירה על ידי זה את הלשון, כדכתיב (משלי ט, ח) "הוכח לחכם ויאבהך". (רבי נפתלי צבי שמרלה – אמרי נפתלי)

יש לפרש בדרך מוסר להורות ענוות צדק. דהנה האישי אשר עוסק בתורה ובעבודה יומם וליילה איך יוכל לבוא למדריגת ענוה, הלא הוא יודע בעצמו שעובד להשם יתברך בתורה ובעבודה בהתמדה, ואדרבה יוכל לבוא לידי גאווה חיו"ו? אמנם כל זה יש עיצה אמיתית, כי ידוע מאמר הז"ל (בראשית רבה יב, ג) שתיבות "אלה" פוסל את הראשונים ולכן כתבה התורה הקדושה "אלה", לרמוז

שכל אחד יוכל לחשוב בעצמו שתורתו ועבודתו של אתמול לא הי' כהוגן, וכן בכל יום, ולפסול את הראשונים, דהיינו תורתו ועבודתו של אתמול, וזהו "אשר דיבר משה אל כל ישראל", אפילו מדריגת ישראל אלו העובדי השם יתברך, ועל ידי זה יבוא לידי ענוה. (רבי דוד לייפר – אוהב חסד)

הגאון רבי יעקב קרנץ המגיד מדובנא בעל "אהל יעקב" כותב שאלתי את מורי הקדוש הגאון רבי אליהו מוילנא, מה ההבדל בין התורה הקדושה ובין משנה תורה? ואמר לי: כי ארבעה הספרים הראשונים, היו נשמעים מפי הקדוש ברוך בעצמו דרך גרונו של משה, 'שכינה מדברת מתוך גרונו של משה' (עין זוהר פרשת פנחס רלב), לא כן ספר דברים, ישראל היו שומעים את דברי הספר הזה כאשר שמעו דברי נביאים אשר אחר משה, אשר הקב"ה אמר לנביא היום, וליום מחר הלך הנביא והשמיע החזון אל ישראל, ובעת אשר דיבר הנביא אל העם, כבר הי' נעתק ממנו הדיבור האלהי והיו דברי עצמו. וזה מבואר (מגילה לא.) 'אין מפסיקין בקללות, אמר אביי: לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים, אבל בקללות שבמשנה תורה מפסיקים. מאי טעמא? הללו בלשון רבים אמורות, ומשה מפי הגבורה אמרו, והללו בלשון יחיד אמורות, ומשה מפי עצמו אמרו' ברוח הקדוש, תוספות). ולכן כתוב כאן, "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל", שהדיבור יצא מפי משה, אחר שנעתק ממנו דיבור השם, ומשה רבינו מסר את תוכן דברי השם אל העם. (בשם רבי יעקב קראנץ – תפארת ישראל)

"אלה הדברים" – לפי שהם דברי תוכחות (רש"י) ספר דברים עמוס בדברי תוכחה קשים. בולטות במיוחד הקללות המרות שבפרשיות כי תבוא, וילך והאינו. אך מטרה ותכלית יש לאותם דברי תוכחה – כדי שאם יזכו ויקימו תורה ומצוות כדת וכדין, יזכו לברכה, ואף הקללות יתהפכו לברכה. הברכה הכרוכה בשמירת התורה והמצוות רמוזה באור פלאי לארכו של הספר הזה. מרחק של תרי"ג אותיות מהאות ב' שבמילה 'דברים' נמצאת האות ר'. עם דילוג נוסף כזה נגיע לאות כ' ועם דילוג נוסף נגיע לאות ה'. כך נקבל את המילה 'ברכה' בהפרשים של תרי"ג אותיות. למדד, כי הברכה תלויה בקיומן של תרי"ג מצוות.

(רבי חיים דב מיכאל ויסמאנדל – מעשה חמד)

"ד' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב" (א, י) פירוש, כעת אין אתם תחת המזל וכוכב, אלא בהנהגתו יתברך לבד בלי שום שר ומושל ומזל וכוכב, ואתם שוים בזה להכוכבים. ו"לרוב" רוצה לומר נוסף על מעלת הרוב, על כן צריכים אתם להזהר בזה הרבה שלא תאבדו המעלה הגדולה הזאת על ידי הריב ומצה, לכן "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים" וגו'. (רבי יוסף פיימר – דרשות)

"ד' אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם" (א, יא)

"יוסף עליכם ככם אלף פעמים, - מהו שוב ויברך אתכם כאשר דיבר לכם"? אלא אמרו לו משה: אתה נותן קיצבה לברכותינו?! כבר הבטיח הקב"ה את אברהם "אשר אם יוכל איש למנות" וגו'! אמר להם: זו משלי היא, אבל הוא "יברך אתכם כאשר דיבר לכם" (רש"י)

שפתי חכמים הקשה דלמה ברכם משה "באלף פעמים", והא בכלל ברכת הקב"ה היא שאין לה קיצבה? ותירץ דהברכות משלו הן בלי תנאי, אבל הברכות של הקב"ה הן על תנאי: אם תקימו התורה, עיין שם. ויש לבאר דמתנת ד' היא על תנאי, ועלול הדבר להשבר אם אינו מתאים עצמו לברכות, אבל מה שמשא בירך היינו דעד כדי כך הוא פעל בישראל שיהיו ראויים לזה, זה אינו נשבר לעולם וקונים בזה קניין בלי תנאים. ועיין בזה (ואמנם זה קצת בדרך אחרת ממש"כ הש"ח). (רבי שמואל רוזובסקי – זכרון שמואל)

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם: הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידעו לשבטיכם ואשימם בראשיכם: ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות" (א, יב-יד)

לכאורה ייחס משה הטענה לעצמו, כאילו הוא שביקש למנות דיינים זולתו, הרי זאת היתה טענת יתרו אליו?

ויש לומר שבאמת דעת משה הי' ללמוד עם כל בני ישראל ארבע פעמים בלי כל אמצעי, ואם הי' באמת מצליח לעשות כן, והיו ישראל לומדים מפי משה רבינו שוב לא הי' חל שיכחת התורה בהם. אמנם יתרו טען כי עניין זה טעון מסירות נפש מצד בני ישראל, וסבר יתרו כי "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד), היא רק עיצה ולא חובה, ועל כן זקוקים להסכמתם לחייבם בזה. ולא הי' יתכן לשאלם בהדיא אם מסכימים, כי משום כסיפוטא יסכימו כולם.

ועל כן עיצה גדולה עשו, שמשא יגיד להם כי הוא מצד עצמו קשה, לו, ואז אם ישראל יאמרו שאף על פי כן רוצים שמשא רבינו בעצמו, הוא לבד ילמדם, אז יהי סימן מובהק על רצונם הטוב. וזהו מה שאומר להם משה רבינו במשנה תורה "איכה אשא לבדי וגו'". אמנם ישראל השיבו לו "טוב הדבר". והי' ברור כי רצונם הי' שיהי' על ידי אמצעי, כי לא היו מוכנים למסירות נפש הזאת. ועל ידי זה הפסידו הפסד גדול ונורא, כי לולא הסכמתם לא הי' חל בהם שיכחת התורה אשר היא סיבת כל צרותינו כמבואר בספרים. והיינו מה שכתוב שהיו כתינוק הבורח מבית הספר (רמב"ן במדבר י, לה).

וחכמינו ז"ל אמרו (איכה רבה א, א) "שלושה אמרו איכה: ישעיה ירמיה ומשה, ומשה בשלוותה". ולכאורה מה רע יש בשלוותה? אמנם לפי הנ"ל עצם השלוותה היתה רעתם, כי בה איבדו הרבה טובה, ועליהם מקוון משה רבינו איכה...

ודברי החפץ חיים אז על השלוה, שמצינו כי לא טוב היא לצדיקים. ואמר בשם בסבא מנאבארדק ז"ל 'מנוחה טוב לצדיק, דהיינו שאף על פי שיש לו צרות עדיין הוא במנוחתו מפני הצידוק הדין אשר לבבו אליה. אך שלווה מכל התלאות לא טוב לצדיק'.

(רבי שמואל בלך – חידושי על התורה)

"ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואתם אותם ראשי עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרת ושטרם לשבטיכם"

"ושוטרים" – מינתי עליכם. "לשבטיכם" – אלו הכופתין והמכין ברצועה, על פי הדיינין (רש"י) לכאורה צריך ביאור, למה פירט רש"י תפקידן של שוטרים שהם הכופתין והמכין ברצועה, הלא הי' להם תפקיד אחר גם כן, לתקוע בשופר כשהבית דין היו מנדין מי שהוא – בשלמא הא דלא כתב רש"י ז"ל, שהיו מחזורים על החנויות ומצדיקים את המאזנים ואת המידות כמו שכתב הרמב"ם (בהלכות גניבה ח, כ), על פי הגמרא (בבא בתרא דף פט) מפני שבמדבר לא היו עושים, ולא הי' צורך להם משא וליתן במידות ובמאזנים שהרי "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה" (דברים ח, ד) "ויואכילך את המן" (דברים ח, ג) "צדה שלח להם לשבוע" (תהלים עח, כה) – וממילא לא היו צריכין למנות על זה שוטרים, אבל למה לא חשיב רש"י שהשוטרים היו תוקעין בשופרות כשהבית דין היו מנדין, כמו שאמרו בסנהדרין (דף ז): 'רב הונא כי הוה נפקא לדינא, אמר הכי: אפיקו לי מאני חנותאי מקל ורצועה ושופרא וסנדלא' ועיין שם בפירוש רש"י.

ונראה לפי עניות דעתי כי הלא כל שלושים ושמונה שנים משילוח המרגלים עד כאשר תמו כל האנשי המלחמה למות מקרב העם, היו ישראל נזופים וכמו שהביא רש"י ז"ל (דברים יז, ב), ואם כן לא הי' שייך שם במדבר להשוטרים תפקיד של תקיעת שופר בשעת נידוי ושמטא, ושפיר לא קא חשיב רש"י ז"ל רק 'הכופתין והמכין ברצועה על פי הדיינין'. (רבי שמואל יוסף רבינו – דברי שיר)

חסד שבחורבן

דבר אחר 'נשקד' שיי'ן כתיב שקד הקב"ה איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותך בתקופות טבת הרי הן לוקין בצנה ומתין אלא הריני מגלה אותך בתקופת תמוז שאפילו הן ישנן בדרכים וברחובות אין אחד מהם נזוק, דבר אחר 'נשקד' שקד איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותם בתקופת טבת אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה אלא הריני מגלה אותם בתקופת תמוז שיש ענבים בגפן ויש תאנים בתאנה ואפילו אין העלה נבל. דבר אחר 'נשקד' שקד איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותם דרך מדבר הם מתים ברעב אלא הריני מגלה אותם דרך ארמניא שהם כרכין ומחוזות ומאכל ומשתה מצוי להם.

רבי הונא בשם רב יוסף אמר 'נחנו פשענו ומרינו' כמדתנו 'אתה לא סלחתי' כמדותיך אמר רבי לוי נחנו פשענו ומרינו והחרבת מקדשך.

ס. 'סכותה באף ותרדפנו הרגת ולא חמלת סכותה בענן לך' רבי חלבו שאל את רבי שמואל בר נחמן אמר לו מפני ששמעתי עליך שאתה בעל אגדה מהו דין דכתיב 'סכתה בענן לך מעבור תפלה' אמר לו נמשלה תפלה כמקוה ונמשלה תשובה כים מה מקוה זו פעמים פתוחה פעמים נעולה כך שערי תפלה פעמים נעולים פעמים פתוחין אבל הים הזה לעולם פתוח כך שערי תשובה.

לעולם פתוחין אמר רב ענן אף שערי תפלה אינן ננעלים לעולם הדא הוא דכתיב (דברים ד, ז) 'כה' אלהינו בכל קראנו אליו ואין קריאה אלא תפלה שנאמר (ישעיה סה, כד) 'והיה טרם יקראו ואני אענה' אמר רבי יוסי בר חלפתא עיתים הן לתפלה שכך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בשעה שאני מתפלג לפניך תהיה תפלתי על שעת רצון הדא הוא דכתיב (תהלים סט, יד) 'ואני תפלתי לך ה' עת רצון'.

מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורין בקלון הלך שם ראה תינוק אחד יפה ועינים טובות רואי וקצוותיו סדורות לו עומד בקלון עמד על פתחו לבדקו וקרא עליו הפסוק הזה (ישעיה מב, כד) 'מי נתן למססה יעקב וישראל לבזוים' ענה התינוק אחריו 'הלוא הי' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורת' כיון ששמע רבי יהושע קרא עליו 'בני ציון היקרים המסלאים בפז' וזלגו עיניו דמעות ואמר מעיד אני שמים וארץ שמובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל והעבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שיפסקו עליו אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע.

'השיבנו הי' אליך ונשובה' אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם שלך הוא השיבנו אמר להם שלכם הוא שנאמר (מלאכי ג, ז) 'שובו אלי ואשובה אליכם נאום ה'' אמרה לפניו רבונו של עולם שלך הוא שנאמר (תהלים פה, ה) 'שובנו אלהי ישענו' לכך נאמר 'השיבנו הי' אליך ונשובה'.

ישיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר (תהלים סו, ג). במדרש לאחר שאכלו ושתו כל צרכם וישבים לארץ ואומרים קינות ואיכות, ומובא במג"א (סי' תקנ"ב סק"י"ב). יש לפרש שעשו כן כדי להראות שאין מקוננים על חורבן ארצינו משום הנאת הגוף שאין לנו נחלה בחו"ל וזהו מעורר את לבבנו להספד בזכרנו כך בתשעה באב, אלא גם אם יש לנו כל טוב ואנו ששים ושמים ושבעים מכל טוב בחו"ל מ"מ אנו בוכים בזכרנו את ציון ששמים וניטל כבוד התורה, ולכן אוכלים ושותים כל צורכם, ומתוך שביעה כל הצורך יושבים לארץ ואומרים איכות, שאנו מתאבלים על גלות הנפש וגלות השכינה, כל המתאבל על ירושלים יזכה לראות בנחמתה בב"א:

הליכות והלכות

הלכות ט' באב

הלכות סעודה מפסקת

ביום רביעי ערב תשעה באב לפנות ערב מספר דקות לפני השקיעה מתחילים את הצום. הסעודה שאוכלים לפני זמן זה נקראת סעודה מפסקת, סעודה שבה מפסיקים את האכילה.

סעודה זו מוגבלת היא ואוכלים בה רק בתשעה באב כגון ביצה או אורז, וכן אין אוכלים דגים בסעודה זו. בורקס ממולא גבינה דינו כשני תבשילין ואסור! רק דבר שדרכו לבשל ביחד תמיד כגון עדשים עם

אורז וכדו' נקרא תבשיל אחד ומותר. פירות וירקות חיים מותרים בסעודה זו. ויאכל רק בכדי לקיים עצמו בצום, ולכן כתב ה'בן איש חי' זצ"ל - שלא יאכל סלט בסעודה זו. והאשכנזים נוהגים לאכול פת, ביצה ומים, וטובלים הפת באפר ואומרים זוהי סעודת תשעה באב.

אין מזמנים בסעודה זו, ולכן יאכל כל אחד במקום נפרד, לא סמוך לשני. וכן אוכלים אותה בישיבה על גבי הקרקע, (על כרים או על שטיח).

מותר לאכול ולשתות לאחר הסעודה המפסקת א"כ קיבל בפירוש שלא לאכול עוד. ומ"מ נכון להתנות בפירוש בפה או בלב שאינו מקבל עליו התענית עד בין השמשות.

הסעודה המפסקת הינה סעודת קבע שאוכל לאחר חצות היום, וכשאין בדעתו לאכול עוד אחריה סעודת קבע עד הצום. אך אם אוכל סעודה נוספת לאחריה אין לסעודה ראשונה דין סעודה מפסקת, ומותרת בלי ההגבלות דלעיל. מכל מקום כתב "המשנה ברורה" שהמנהג לאכול אוכל רגיל ולאחר מכן להתפלל מנחה ולאחר מנחה לאכול סעודה מפסקת, אך צריך שתהיה סעודה זו עם פת ולא כמו אלה שאוכלים ארוחה זו כעין סעודת ערבי ועיקר אכילתם היה לפני מנחה כיון שזה ערמה, אלא יאכל ארוחה אמיתית לסעודה מפסקת עם כל ההגבלות, והכל לשם שמים שלא יזיק לו הצום (ועיין משנה ברורה סימן תקנ"ב סעיף ט').

ערב תשעה באב אחר חצות היום לא ילמד. אלא בדברים המותרים ללמוד בתשעה באב. וכן אין לטייל בזמן זה.

הלכות תשעה באב

תשעה באב אסור באכילה ובשתיה בין בלילה בין ביום עד מוצאי הצום.

* אין לנעול נעלי עור, ואפילו אם רק חלק מן הנעל מעור אסור, וכן לילדים קטנים לא לבישים נעלים מעור. ולכן נועלים בתשעה באב נעלי בד או גומי בלבד.

ויפסיק מבעוד יום קודם לשקיעה מאכילה ונעילת נעלי עור.

* וכן אסור בתשיש המיטה ולא יישן עם אשתו במיטה אחת אלא כל אחד במיטה נפרדת. וכן אסור בלילה לנגוע באשתו. וכל אחד ימעט הנאתו בלילה, אם רגיל לישון על כרית אחת אז יישן בלי כרית, ואם רגיל בשתיים יישן באחת.

* הכל חייבים בצום זה, אפילו מעוברות ומניקות. ישנם מקרים שפטורים מלצום, כגון, כגון חולה או יולדת או מניקה באופנים מסויימים - הכל לעשות לפי הוראות רב, וכן ילדים קטנים פטורים. ומכל מקום מי שהותר לו לאכול יאכל רק אוכל פשוט ולא ירבה בסעודה.

אסור בטי' באב בשאילת שלום ("מה שלומך" וכדו') וכן אין לברך בוקר טוב, שלום וכדו'. ועם הארץ שהקדים בשלום ישיב לו בשפה רפה ובכבוד ראש.

* אין ללמוד תורה בתשעה באב, רק דברים שנוגעים לצער ואבילות כגון ספורי החורבן, ומגילת איכה ופירוש המגילה, וכן ספרי מוסר המעוררים תשובה. אבל קריאת חוק לישראל וכן קריאת תהלים אסור. ומי שרגיל לומר תהלים בכל יום, ישלים ביום שישי את הפרקים של תשעה באב ולא יקרא בתשעה באב.

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845) 371-8313

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-371-8313	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הכמים מוסלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובחתימה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הנון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

הוא ירק על הפרוסה מכל צדדיה; אחר כך, השליכה אל החול והבוץ שהיו סביבות הכלוב: ואם לא די בכך, הרי שאחר כך הוא גם דרך על הפרוסה במגפי הגסטפו שלו.

רק לאחר מכן השליך השומר את הפרוסה אל תוך הכלוב, בתנוחה מבזה עד מאוד, תוך שהוא צועק בקול רעש גדול – 'הנה קח לך, חזיר יהודי מלוכלך!...' כך במשך כל תקופת השבי, שארכה זמן רב. נורא-נוראות. רק לחשוב איזה יסורים נפלו בחלקם של יהודים שחטאם היחיד הי' שהם יהודים, בניס למלכו של עולם!

לאכול פרוסה של לחם, יבשה ומחוררת, עם כל כך הרבה 'מכות' בדרך! לפני זמן-מה פגשתי את בן-דודי, מספר הרב ראב"ד, ושאלתיהו לאמר: 'אם היית פוגש כיום את השומר הגרמני ההוא, שבייש אותך בצורה כה נוראה, מה היית עושה לו?'

ולא תאמינו מה הייתה התשובה שהשיב הקצין לשעבר. ממש לא האמין!

'אתה שואל אותי מה אעשה לשומר ההוא? – אני אגש אליו ואנשק אותו!'

הרב ראב"ד לא יכול הי' להאמין ששמע טוב; ימה אמרת, שתנשק אותו?! – זעק.

'כן, זה מה שענית לי, השיב בן הדוד. 'היתכן?!' – למשך הרב ראב"ד לזעוק.

'בודאי. שהרי נרצה או לא נרצה, הוא הי' האדם שגרם לי להישאר בחיים, על ידי פרוסת הלחם שהגיש לי מדי יום ביומו, השיב הקצין היהודי הקשיש.

תשובה של יהודי המרגיש את היקטנתי מכל החסידים בכל רמ"ח ושם"ה שלו.

(ברכי נפשי תכז-תכט)

העלון לעילוי נשמות

יעקב בן מלכה יגן זצוק"ל

ואשתו רחל בת שרה ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

משניתנה לו הרשות לכך, הכריז דה-גול באמצעות הרדיו, שאם השבויים הגרמנים יהרגו את הקצין היהודי, הוא ידאג לכך שכל השבויים הגרמניים בצרפת ובאנגליה ייהרגו אף הם.

בין השבויים הגרמניים שנכלאו באנגליה, היו קצינים בכירים רבים, וגם אחדים מצמרת המפלגה הנאצית. דה-גול איים שאם תיפול שעה משערת ראשו של הקצין היהודי, יוציא את כולם להורג.

הושיבו את היהודי בכלוב זכוכית

האיומים עשו את שלהם. הגרמנים חששו לגורל שבוייהם, ובודדו את הקצין היהודי מכל יתר השבויים, ודאגו לכך שלא ייהרגו. אבל, הגרמנים כמו הגרמנים, לא הושיבו את הקצין היהודי המצטיין בבית מלון, ולא דאגו לו כמובן לכבוד-מלכים. הם החליטו שאם לא ניתנה להם האפשרות להורגו, הם יביישוהו בצורה שאין לה אח ורע בתולדות האומות.

מה עשו? הזמינו כלוב זכוכית גדול, העמידוהו במרכז המחנה, והכניסו לתוכו את בן-דודו של הרב ראב"ד, כשהוא נתון במצב משפיל מאוד. 'בכלוב זה אכלתי וישנתי, ועשיתי כל צרכי, לעיני כל המוני האנשים שעברו במקום', סיפר הקצין, שהוא כיום למעלה מגיל 80.

'את האוכל לא קיבלתי בשעות קצובות, אלא רק אחרי שהרעיבוני קשות, כל פעם מחדש, ונאלצתי ממש לצרוח מרוב רעב, אז הכניס לי השומר פרוסת לחם קטנה.'

אבל לא עוד לא הכל. פרוסת הלחם הזו לא השביעה את הקצין.

אבל, היא השביעתהו מרורות.

'הנה קח לך'...

כל פעם כאשר השומר נכנס עם פרוסת הלחם, כך סיפר הקצין ברבות הימים לבן-דודו, הוא עשה לפני כן 3 פעולות. ראשית,

* רחיצה אסורה, ולכן נטילת ידיים שחרתי וכן לאחר שירותים נוטל עד קשרי אצבעותיו (גוף האצבעות) ולא יותר. וכמו כן לא ירחץ פיו ולא ירחץ פניו בבוקר.

סיכה אסורה, ולכן אסור להשתמש בסבון, בושם, ומשחות, קרם, שמנים וספריי.

אין עושים מלאכה ביום תשעה באב, וכן אין עוסקים בסחורה, אא"כ זה דבר האבד או הפסד, וישתדל לעשות זאת לאחר חצות היום (בשעה 12:55 בצהריים) ואם יוכל על ידי גוי עדיף.

נשים המבשלות עבור מוצאי הצום טוב שיבשלו אחרי חצות היום, ואין לסדר את הבית שלא יסיחו דעתם מן האבלות.

* ישיבה על כסא אסורה עד חצות היום. ושאר האיסורים אסורים עד מוצאי הצום.

מעשה חכמים

'אם היית פוגש כיום את הנאצי שהציק לך בצורה כה נוראה, מה היית עושה לו? – נשאל היהודי

הסיפור נסוב על בן דודו של הרב ראב"ד, שהי' קצין בצבא הצרפתי, ובימי מלחמת העולם השנייה נפל בשבי הצבא הגרמני, והועבר לאנגליה.

יהודי זה נודע בצבא הצרפתי כקצין מצטיין במיוחד, עד כדי כך שהנשיא הצרפתי בעת ההיא, שארל דה-גול, ענד במו-ידיו כמה אותות גבורה לדש-מדיו.

משנודע לדה-גול שהקצין היהודי המצטיין נישבה על ידי הגרמנים, והועבר לאנגליה, נקט בצעד חסר-תקדים, שאינו זכור כמותו.

בעיצומם של ימי המלחמה, הוא עזב את צרפת ונסע לאנגליה, נכנס למשרדי השידור של הרדיו האנגלי, וביקש להעביר הודעה חשובה.

הילולא דצדיקא

יום שיש	יום שבת	יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי
ג אב	ד אב	ה אב	ו אב	ז אב	ח אב	ט אב
רבי שמשון מאוסטרופול' מח"ס קרנים	רבי מנחם עזריה הרמ"ע מפאנו	רבי יצחק לוריא אשכנזי האר"י רבי חיים עזר נרוד'נסקי מח"ס ש"ת אחיעזר	רבי משה מזרחי ראב"ד ארם צובא	רבי משה גרינוולד ראב"ד חוסט מח"ס ערוגת הבושם	רבי שמעון אגסי מח"ס שם בושעון רבי שמואל זיכל ב"ר ישראל ז"ל הכמא מקלם	רבי יעקב יצחק הלוי החוזה מלובלין שקיעה 8:15

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה